

Dorota Czerwińska-Kayzer, Anna Bieniasz

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE PRZEDSIĘBIORSTW PRODUKUJĄCYCH PASZE DLA ZWIERZĄT GOSPODARSKICH¹

FINANCIAL SAFETY OF COMPANIES PRODUCING FEED FOR LIVESTOCK

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo finansowe, płynność finansowa, wytwórnie pasz

Key words: financial security, financial liquidity, feed enterprises

JEL codes: G32

Abstrakt. Celem pracy jest ocena bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich w latach 2009-2013, na tle przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce. Postawiony problem zrealizowano przy wykorzystaniu niepublikowanych danych GUS z lat 2009-2013, a także jednostkowych danych finansowych wytwórni pasz. Przeprowadzone badania wskazują, że branżą produkcji artykułów spożywczych, a także produkcji gotowej paszy i karmy dla zwierząt można uznać za bezpieczne, na podstawie przyjętych wskaźników bezpieczeństwa finansowego.

Wstęp

Bezpieczeństwo finansowe jest rozpatrywane w odniesieniu do wielu podmiotów, w tym m.in. do przedsiębiorstw, banków, gospodarstw domowych i państwa. Według Konrada Raczkowskiego [2014], zapewnienie bezpieczeństwa finansowego podmiotu wymaga posiadania płynności finansowej oraz odpowiedniej wartości kapitałów w relacji do skali prowadzonej działalności. Bezpieczeństwo finansowe daje poczucie pewności funkcjonowania podmiotu oraz stwarza szansę na jego rozwój. Lidia Karbownik [2012a], Justyna Franc-Dąbrowska [2006] i Maria Zuba [2010] utożsamiały bezpieczeństwo finansowe ze zdolnością do zachowania płynności finansowej i wypłacalności, a także z wysoką sprawnością gospodarowania.

Przegląd badań z zakresu bezpieczeństwa finansowego wskazuje, że do jego oceny wykorzystuje się narzędzia analizy wskaźnikowej, w tym przede wszystkim wskaźniki płynności, sprawności gospodarowania i wypłacalności. L. Karbownik [2012b] podkreślała, że w doborze mierników oceny bezpieczeństwa finansowego winny być stosowane syntetyczne miary o szerokim polu obserwacji, a ponadto należy dążyć do ograniczania liczby wskaźników. Zasadna wydaje się ocena bezpieczeństwa, zwłaszcza przez pryzmat płynności finansowej, ponieważ w krótkim okresie jej właściwy poziom warunkuje możliwość wywiązywania się z bieżących zobowiązań, a w długim horyzoncie czasowym – determinuje rozwój przedsiębiorstwa i zdolność do przetrwania w warunkach kryzysowych [Gołaś i in. 2010].

Dobór wskaźników płynności finansowej do oceny bezpieczeństwa finansowego jest także dyskusyjny. Powstaje bowiem pytanie, czy powinny być one oparte na danych memoriałowych czy kasowych. W ostatnich latach, zwłaszcza w warunkach kryzysu finansowego i związanych z nim problemem zatorów płatniczych, daje się zauważyć szersze wykorzystanie metody kasowej. Wydaje się więc zasadne, aby klasyczne miary płynności uzupełniać, o ile to możliwe, o wskaźniki bazujące na wygenerowanej gotówce, co daje szersze możliwości oceny bezpieczeństwa finansowego [Sharma 2001].

Głównym celem pracy była ocena bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich w latach 2009-2013, na tle przemysłu spożywczego w Polsce. W artykule pod pojęciem bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa rozumie się jego zdolność do terminowego regulowania zobowiązań oraz właściwe zarządzanie składnikami kapitału obrotowego.

¹ Artykuł został przygotowany w ramach programu wieloletniego „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”.

Material i metodyka badań

Biorąc pod uwagę przegląd literatury dotyczący wskaźników stosowanych do oceny bezpieczeństwa finansowego, do analizy przedsiębiorstw przemysłu spożywczego, w tym przedsiębiorstw produkujących pasze, wykorzystano zestaw wskaźników obejmujący: płynność bieżącą (PB), płynność szybką (PS), cykl zapasów (w dniach) (CZ), cykl należności (w dniach) (CN), cykl zobowiązań (w dniach) (CZB), cykl środków pieniężnych (w dniach) (CŚP), wystarczalność gotówki operacyjnej na spłatę długów ogółem (OCF/ZO), wystarczalność gotówki operacyjnej na spłatę zobowiązań krótkoterminowych (OCF/ZB).

Główną grupę wskaźników tworzą miary płynności finansowej i wskaźniki cykli. Powszechność ich stosowania sprawia, że ich konstrukcja i przyjęte normy nie będą omawiane szerzej [por. Sierpińska, Wędzki 2001, Sierpińska, Jachna 2004].

Kolejną grupą wskaźników wziętych pod uwagę w ocenie bezpieczeństwa, były wskaźniki wystarczalności gotówkowej. Pierwszy z nich informuje o zdolności przedsiębiorstwa do spłacania zobowiązań ogółem. Im wyższy poziom tego wskaźnika, tym więcej środków pozostaje na pokrycie innych, poza zobowiązaniami, potrzeb przedsiębiorstwa. W praktyce krajów zachodnich wskaźnik ten wykorzystywany jest do przewidywania bankructwa [Bieniasz, Gołaś 2007]. Podobna interpretacja ma zastosowanie do wskaźnika wystarczalności gotówki operacyjnej na spłatę zobowiązań krótkoterminowych.

Przedstawione wskaźniki wykorzystano do analizy niepublikowanych danych GUS z lat 2009-2013 [GUS 2013], umożliwiających ocenę bezpieczeństwa finansowego w układzie branż (klas) przemysłu spożywczego. Ponadto wykorzystano dane jednostkowe 24 wytwórni pasz, zaliczanych do dużych i średnich przedsiębiorstw².

Bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstw przemysłu spożywczego

Wskaźniki umożliwiające ocenę płynności oraz sprawności działania przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce w latach 2009-2013 w układzie branż³ zaprezentowano w tabeli 1. W przemyśle spożywczym ogółem i w produkcji artykułów spożywczych kształtowanie się wskaźnika płynności bieżącej wskazuje na bezpieczeństwo finansowe w odniesieniu do możliwości regulowania zobowiązań krótkoterminowych (PB = 1,3-1,4), przy jednocześnie bardzo niewielkiej zmienności tej miary w latach 2009-2013. Nieznacznie gorsza płynność bieżąca i relatywnie większa zmienność⁴ cechowały produkcję napojów, co wynikało z mniejszego udziału aktywów obrotowych, przy jednocześnie większym udziale zobowiązań w finansowaniu majątku. W analizowanych branżach przemysłu spożywczego kształtowanie się płynności bieżącej – jakkolwiek utrzymywała się ona w dolnej granicy normy przyjętej w teorii finansów (1,2-2,0) – nie budziło obaw co do bezpieczeństwa finansowego.

Relatywnie najwyższą płynność bieżącą odnotowano w produkcji paszy i karmy dla zwierząt (1,6), w produkcji pozostałych artykułów spożywczych (1,8), w przetwarzaniu i konserwowaniu ryb (1,4) oraz wytwarzaniu wyrobów mleczarskich (1,4).

Gorzej wypadła ocena bezpieczeństwa finansowego na podstawie wskaźnika płynności szybkiej, ponieważ był on na niższym poziomie niż powszechnie przyjęte normy (1,0-1,2), co jednak może wynikać ze specyfiki przemysłu spożywczego i konieczności utrzymania wyższego poziomu zapasów dla zapewnienia ciągłości produkcji. Warto zauważyć, że płynność szybka w poszczególnych branżach nie odbiegała znacząco od średniej dla przemysłu spożywczego ogółem, co potwierdza tezę, że jest to uwarunkowane specyfiką branży.

² W odniesieniu do danych GUS nie ma możliwości obliczenia wskaźników wystarczalności gotówkowej, ze względu na brak w statystyce publicznej sprawozdania z przepływu środków pieniężnych. Wskaźniki te obliczono wyłącznie dla analizowanych wytwórni pasz.

³ W przemyśle spożywczym ogółem wyróżnia się 2 działy: produkcję artykułów spożywczych i produkcję napojów. W produkcji artykułów spożywczych wyróżnia się 9 grup przedsiębiorstw – przedstawiono je w tabeli 1. W produkcji napojów dział jest tożsamy z grupą. Grupy są podzielone na klasy. W tabeli 1 zaprezentowano podział tylko jednej grupy – „produkcja gotowych paszy i karmy dla zwierząt” – na dwie klasy, ze względu na przydatność w dalszej części analizy.

⁴ Nie podawano współczynników zmienności, który w latach 2009-2013 wynosił 2,5% dla przemysłu spożywczego ogółem, 2,4% dla produkcji artykułów spożywczych i 13,9% dla produkcji napojów.

Tabela 1. Płynność finansowa i sprawność działania przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w latach 2009-2013 (wartości średnie)

Table 1. Financial liquidity and operational efficiency of enterprises of food industry in the years 2009-2013 (average values)

Wyszczególnienie/Specification	PB*	PS*	CZ*	CN*	CZB*	CŚP*
Przemysł spożywczy ogółem/Manufacture of food products – total	1,3	0,9	28	46	48	26
Produkcja napojów/Manufacture of beverages	1,0	0,8	18	50	64	4
Produkcja artykułów spożywczych/Manufacture of food products	1,4	0,9	30	45	45	30
Przetwarzanie i konserwowanie mięsa oraz produkcja wyrobów z mięsa/Processing and preserving of meat and production of meat products	1,2	0,8	13	32	33	12
Przetwarzanie i konserwowanie ryb, skorupiaków i mięczaków/Processing and preserving of fish, crustaceans and molluscs	1,4	1,0	33	72	62	43
Przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw/Processing and preserving of fruit and vegetables	1,4	0,7	76	59	65	70
Produkcja olejów i tłuszczów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego/Manufacture of vegetable and animal oils and fats	1,1	0,4	64	32	49	47
Wytwarzanie wyrobów mleczarskich/Manufacture of dairy products	1,4	1,1	19	41	41	19
Wytwarzanie produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych/Manufacture of grain mill products, starches and starch products	1,3	0,8	41	50	37	54
Produkcja wyrobów piekarskich i mącznych/Manufacture of bakery and farinaceous products	1,2	0,9	15	43	48	10
Produkcja pozostałych artykułów spożywczych/Manufacture of other food products	1,8	1,2	45	61	61	45
Produkcja gotowych paszy i karmy dla zwierząt/Manufacture of prepared animal feeds	1,6	1,1	24	46	36	34
W tym/In that:						
Produkcja gotowej paszy dla zwierząt gospodarskich/Manufacture of prepared feeds for farm animals	1,6	1,1	24	45	31	38
Produkcja gotowej karmy dla zwierząt domowych/Manufacture of prepared pet foods	1,3	0,9	24	45	65	4

* oznaczenia wskaźników jak w części metodycznej artykułu/determine indices as in the methods section the article

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS

Source: own calculations based on unpublished CSO data

Grupą wskaźników, które mogą posłużyć do oceny bezpieczeństwa finansowego, są wskaźniki sprawności zarządzania kapitałem obrotowym, które zaliczane są także do miar płynności. Wypadkową cyklu zapasów, należności i zobowiązań jest cykl środków pieniężnych (CŚP). Uznawany on jest za jedną z najlepszych miar oceny efektywności zarządzania kapitałem obrotowym i jej wpływu na płynność płatniczą przedsiębiorstwa. Jest to możliwe, gdyż wiąże on poszczególne składniki kapitału obrotowego z obiegiem gotówki oraz przekształca kwoty składników tego kapitału na bardziej zrozumiałe cykle obrotu. Krótki CŚP, jakkolwiek korzystny z punktu widzenia kosztów finansowania działalności, może przekładać się na niższą płynność, a więc zwiększać zagrożenie bezpieczeństwa finansowego. Średnio w przemyśle spożywczym cykl ten wynosił 26 dni. Bardzo krótki i cechujący się bardzo dużą zmiennością był w produkcji napojów (4 dni), co miało odzwierciedlenie w niskiej płynności bieżącej. Dłuższy CŚP wystąpił m. in. w przetwórstwie owoców i warzyw (70 dni), w wytwarzaniu produktów przemiału zbóż i skrobi (54 dni), a także w produkcji olejów i tłuszczów (47 dni). Z kolei krótki CŚP wystąpił w produkcji wyrobów piekarskich i mącznych (10 dni) oraz wytwarzaniu wyrobów mleczarskich (19 dni), co wynikało z relatywnie krótkiego cyklu zapasów w tych branżach. W przedsiębiorstwach produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich CŚP wynosił 38 dni. Potwierdza to tezę, że specyfika branży przekłada się na uzyskiwane wskaźniki finansowe i jednocześnie poziom bezpieczeństwa finansowego.

Bezpieczeństwo finansowe wytwórni pasz w latach 2009-2013

Podstawowe statystyki wskaźników płynności finansowej i cyklu środków pieniężnych, pozwalające ocenić bezpieczeństwo finansowe badanych wytwórni pasz w ujęciu statycznym przedstawiono w tabelach 2 i 3. Z danych zaprezentowanych w tabeli 2 wynika, że w latach 2009-2013 płynność bieżąca w badanych podmiotach kształtowała się w przedziale od 0,5 do 5,7 i cechowała się w poszczególnych latach średnią zmiennością. W 25% badanych podmiotów płynność bieżąca ukształtowała się poniżej dolnej granicy przyjmowanego przedziału normatywnego (tab. 2), natomiast w 50% badanych podmiotów wskaźnik bieżącej płynności był równy lub wyższy od 1,3. Z kolei w 25% badanych wytwórni pasz wskaźnik ten był równy i wyższy niż 1,7 w latach 2009, 2010 i 2013, 1,6 w roku 2011 oraz 1,4 w roku 2012. Oznacza to, że w ponad połowie badanych jednostek wskaźnik płynności bieżącej mieścił się w zalecanym przedziale 1,2-2,0, co wskazuje, że wytwórnice pasz cechowało bezpieczeństwo finansowe.

W celu określenia, w jakim stopniu na bezpieczeństwo finansowe ma wpływ poziom gromadzonych zapasów, obliczono wskaźnik płynności szybkiej. Z otrzymanych danych wynika, że poziom tego wskaźnika w kolejnych latach kształtował się od 0,1 w latach 2009 i 2010 do 4,7 w 2011 roku (tab. 2). W 50% badanych wytwórni pasz płynność szybka była niższa lub równa 0,8 w latach 2009, 2012 i 2013 oraz 0,9 w latach 2010 i 2011. Z kolei w 75% badanych podmiotów wynosiła co najwyżej 0,9 w 2012 roku i 1,2 w latach 2009 i 2011. Wskazuje to, że w części badanych podmiotów obserwowano niższy poziom wskaźnika płynności szybkiej niż wielkości przyjmowane za bezpieczne (1,0-1,2). Na tej podstawie można wnioskować, że w pewnej grupie badanych jednostek w analizowanym okresie mogło powstać zagrożenie bezpieczeństwa finansowego.

W tabeli 3 zaprezentowano wielkości cyklu środków pieniężnych (CŚP) dla badanych podmiotów. Długość CŚP w badanych wytwórniach pasz kształtowała się od -50 dni w 2009 roku do 142 dni w 2013 roku. W 50% badanych wytwórniach pasz CŚP był krótszy lub równy 44 dni w roku 2009, 43 w 2010, 50 w 2011, 49, w 2012 i 51 w roku 2013. Należy podkreślić, iż czas oczekiwania na należności był dłuższy od okresu spłaty zobowiązań. Średnia długość CN wahała się od 55 dni w latach 2009 i 2012 do 58 dni w 2010 roku, z kolei CZB kształtował się od 40 dni w latach 2009 i 2012 do 45 w 2010 roku. Wskazuje to, że w pewnej grupie badanych przedsiębiorstw część kapitału obrotowego była przeznaczana na finansowanie kontrahentów, co mogło być przyczyną trudności w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa finansowego.

W tabeli 4 przedstawiono podstawowe statystyki wskaźników wystarczalności gotówkowej. Z przedstawionych danych wynika, że średni poziom wystarczalności gotówki na spłatę zobowiązań ogółem kształtował się od 0,56 w 2009 roku do 0,08 w 2012 roku. Wcześniej wykazano, iż w badanej grupie wytwórni pasz wystąpiły jednostki z trudnościami z utrzymaniem zdolności płatniczej.

Tabela 2. Płynność finansowa wytwórni pasz
Table 2. Financial liquidity in feed enterprises

Wyszczególnienie/ Specification	Wartości w latach/Values in years									
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
	PB					PS				
Średnia/Average	1,4	1,4	1,5	1,3	1,3	0,9	0,9	1,1	0,8	0,9
Min./Minimum	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Q1*	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7
Mediana/Median	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8
Q3*	1,7	1,7	1,6	1,4	1,7	1,2	1,1	1,2	0,9	1,1
Max./Maksimum	2,3	2,9	5,7	2,1	2,1	1,7	1,9	4,7	1,7	1,5

* Q1 – kwartył dolny /lower quartile, Q3 – kwartył górny /upper quartile

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych sprawozdawczych badanych podmiotów
Source: own calculations based on data from reporting companies surveyed

Wniosek ten potwierdzają także wskaźniki wystarczalności gotówki, które w pojedynczych przypadkach uzyskały wielkości ujemne, wskazujące na ujemne przepływy pieniężne z działalności operacyjnej. Jak wynika z danych największej przedsiębiorstw wykazujących brak gotówki z działalności operacyjnej było w 2012 roku. W tym też roku w 50% jednostek poziom analizowanego wskaźnika był równy lub mniejszy niż -0,02. Oznacza to, że połowa badanych jednostek nie generowała środków umożliwiających pełne uregulowanie zobowiązań ogółem. Z kolei najlepsza sytuacja była w 2009 roku, w którym dla najsłabszego podmiotu poziom tego wskaźnika wynosił -0,03, a dla najlepszego 4,59. W 2009 roku w 75% badanych jednostek wystarczalność gotówki na spłatę zobowiązań ogółem była równa lub wyższa niż 6%.

Kształtowanie się wskaźnika wystarczalności gotówki na spłatę zobowiązań krótkoterminowych prowadzi do podobnych wniosków, jak w przypadku wcześniej omawianego wskaźnika. Warto zaznaczyć, że od 2009 do 2012 roku zdolność wytwórni pasz do spłaty zobowiązań krótkoterminowych malała, a w 2013 roku sytuacja ulegała nieznacznej poprawie. Wskazuje to, że badane podmioty napotykały na trudności finansowe, jednak w dłuższych okresach dążą do generowania gotówki celem zapewnienia bezpieczeństwa finansowego.

Tabela 3. Cykl środków pieniężnych w wytwórniach pasz
Table 3. Cash conversion cycle in feed enterprises

Lata/ Years	Cykl [dni]/Cycle [days]					
	średnia/ average	min./ minimum	Q1*	mediana/ median	Q3*	max./ maksimum
CZ						
2009	28	8	21	29	36	48
2010	27	9	20	25	34	51
2011	27	10	20	27	35	52
2012	31	13	22	27	39	69
2013	33	16	25	30	41	55
CN						
2009	55	6	44	53	67	103
2010	58	8	46	55	77	102
2011	56	10	41	56	70	100
2012	55	13	40	57	66	116
2013	56	14	41	51	68	143
CZB						
2009	40	16	26	33	46	131
2010	45	22	31	41	50	104
2011	42	11	28	40	54	103
2012	40	12	28	42	53	62
2013	41	11	27	39	56	85
CŚP						
2009	43	-50	24	44	57	107
2010	40	-28	23	43	58	104
2011	42	-24	22	50	65	97
2012	47	-17	20	49	71	114
2013	48	-8	17	51	72	142

* oznaczenia jak w tab. 2/ legend as in tab. 2

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych sprawozdawczych badanych podmiotów

Source: own calculations based on data from reporting companies surveyed

Tabela 4. Wystarczalność gotówkowa w wytwórniach pasz

Table 4. Sufficiency of cash in feed enterprises

Wyszczególnienie/ Specification	Wystarczalność w latach/Sufficiency in years									
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
	OCF/ZO					OCF/ZB				
Średnia/Average	0,56	0,24	0,24	0,08	0,42	0,43	0,22	0,33	0,14	0,31
Min./Minimum	-0,03	-0,22	-0,21	-0,21	-0,21	-0,02	-0,37	-0,22	-0,24	-0,21
Q1*	0,06	0,02	-0,01	-0,09	0,04	0,08	0,07	0,03	-0,08	0,03
Mediana/Median	0,18	0,13	0,10	-0,02	0,13	0,13	0,10	0,12	0,06	0,10
Q3*	0,40	0,25	0,30	0,10	0,39	0,43	0,22	0,36	0,17	0,40
Max./Maksimum	4,59	2,04	1,74	2,03	2,79	4,85	2,22	2,05	2,18	1,91

* oznaczenia jak w tab. 2/legend as in tab. 2

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych sprawozdawczych badanych podmiotów

Source: own calculations based on data from reporting companies surveyed

Podsumowanie i wnioski

Bezpieczeństwo finansowe daje poczucie pewności funkcjonowania podmiotu oraz stwarza szansę na jego rozwój. Najczęściej wykorzystywanymi indykatorami bezpieczeństwa finansowego jest płynność finansowa, mierzona zarówno w ujęciu statycznym, jak i dynamicznym, a także mierniki zarządzania kapitałem obrotowym.

W przemyśle spożywczym ogółem i w produkcji artykułów spożywczych kształtowanie się wskaźników płynności finansowej wskazuje na bezpieczeństwo finansowe w odniesieniu do możliwości regulowania zobowiązań krótkoterminowych. Nieznacznie większe ryzyko utraty tego bezpieczeństwa cechuje produkcję napojów. Ocena bezpieczeństwa branż przemysłu spożywczego przez pryzmat sprawności zarządzania kapitałem obrotowym także wypada pozytywnie, choć jest zróżnicowana, co w dużym stopniu wynika ze specyfiki branż.

W przedsiębiorstwach produkujących pasze także nie obserwowano większych problemów z regulowaniem zobowiązań krótkoterminowych. W badanych wytwórniach pasz płynność bieżąca i szybkość nie odbiegała od średnich wielkości całej branży, natomiast wskaźniki cykli kapitału obrotowego wskazywały na nieznacznie mniejszą sprawność zarządzania majątkiem obrotowym. Nie zmienia to jednak pozytywnej oceny bezpieczeństwa finansowego badanych podmiotów.

Literatura

- Bieniasz Anna, Zbigniew Gołaś. 2007. *Płynność finansowa gospodarstw rolnych w aspekcie przepływów pieniężnych i strategii zarządzania kapitałem obrotowym*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego.
- Franc-Dąbrowska Justyna. 2006. „Bezpieczeństwo finansowe a efektywność zaangażowania kapitałów własnych”. *Roczniki Nauk Rolniczych. Seria G* 93(1): 121-128.
- Gołaś Zbigniew, Anna Bieniasz, Dorota Czerwińska-Kayzer. 2010. „Stopień pokrycia zapotrzebowania na kapitał pracujący kapitałem stałym netto jako miara płynności finansowej”. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości* 55 (111): 59-74.
- GUS. 2013. Niepublikowane dane Głównego Urzędu Statystycznego. F0-2, statystyczne sprawozdanie finansowe, produkcja artykułów spożywczych, produkcja napojów. Warszawa.
- Karbownik Lidia. 2012a. „Kasowe i memoriałowe mierniki oceny bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa”. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Economica* 267: 79-93.
- Karbownik Lidia. 2012b. „Pojęcie i obszary kreowania oraz zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa”. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Economica* 267: 63-77.
- Raczkowski Konrad. 2014. Bezpieczeństwo finansowe. [W] *Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie*, red. J. Płaczek, 299-324, Warszawa: Difin.
- Sharma Divesh. S. 2001. „The role of cash flow information in predicting corporate failure: the state of the literature”. *Managerial Finance* 27 (4): 3-28.
- Sierpińska Maria, Tomasz Jachna. 2004. *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*. Warszawa: PWN.
- Sierpińska Maria, Dariusz Wędzki. 2001. *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*. Warszawa: PWN.
- Zuba Maria. 2010. „Wpływ wstąpienia Polski do UE na rentowność i bezpieczeństwo finansowe wybranych spółdzielni mleczarskich”. *Zeszyty Naukowe SGGW. Problemy Rolnictwa Światowego* 10 (25): 116-124. www.infoveriti.pl, dostęp 25.06.2015.

Summary

The aim of this study was to evaluate the safety of the financial companies producing feed for livestock in 2009-2013, against the background of food industry companies in Poland. Stated problem implemented using unpublished data, CSO, 2009-2013, as well as individual financial data feed mills. The study indicates that the sector food production, as well as the production of finished feed and pet food can be considered safe, the adopted measures of financial security.

Adres do korespondencji
dr Dorota Czerwińska-Kayzer
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań
e-mail: dorotacz@up.poznan.pl